

Családom és egyéb szörnyszülöttek, avagy Kerberosztól Teiresziászig

Tavaly ősszel jelent meg Magyary Ágnes *Rövidzárlat az alvilágban* című kötete. A műfaji meghatározás szerint kisregény, s bár valóban alig több mint 200 oldalas szövegről van szó, mégis oly sok réteg helyeződik egymásra, hogy egy ilyen interjú keretében nehéz részletes áttekintést adni, pedig számos izgalmas kérdést vet fel az idősíkok, nézőpontok kölcsönhatása, sokféle értelmezési lehetősége.

– Korábban főleg novellákat írt, és dráma is megjelent az Ön tollából. Hogyan született meg a „felnőtté nem válás története”, ahogyan Ön egy rádióinterjúban jellemezte regényét?

– Egy szabad délutánomon leültem, és egy szuszra megírtam – akkor még azt hittem, egy novellát, de mint később kiderült, valójában – egy regény korrekt színopsziszt. Erre egy kedves irodalmi szerkesztő hívta fel a figyelmet. Megszívleltem ezt az észrevételt, így aztán a novellámból megírtam ezt a regényt.

– A borítószövegben idézett szövegrészlet alapján már egyértelmű, hogy nagyon komoly problémákról – egyes kritikusok véleménye szerint egyenesen a földi pokolról – szól a mű, mégsem válik nyomasztóvá a történet, hála a remekül alkalmazott humoros, ironikus stílusnak és látásmódnak. Határozzuk meg a leendő olvasók számára, hogy mely regénytípusba sorolható leginkább a szöveg?

– Fejlődésregény. Anti-fejlődésregény. Esetleg fanyar humorral fűszerezett szürreális családdráma.

– A novellákban is előszeretettel él az intertextualitás eszközzel. Számos utalás van mítoszokra, de megjelenik Cervantes, Thomas Mann, sőt, a nagymamáról egyenesen a Bánk bán Gertrúdjára asszociálhatunk. Továbbá a teljes

szövegen nyomot hagy Donizetti tragikus operája, a Lammermoori Lucia, ennek egyik férfialakja még a pokolban is megfordul, rövidzárlatot okozva ott, ahol megjelenéséig minden rendben volt. Mindez csupán asszociációs, írói játék, vagy értelmezési háttér is a főcselekmény szereplőinek megértéséhez?

– Igen, ezek – a felsoroltak – mind a szerző fejlődései közé tartoznak. A novelláimban is rendre felbukkannak a görög mítoszok, Cervantes pedig nagy kedvencem, hiszen ő nemcsak egy remek író kiváló humorérzékkel megáldva, de rendkívül kalandos élete is volt. Az ördög operába készül és más történetek című novelláskötetem egyik szövegében Katona József dolgozószobájában hirtelen megjelenik a búsképű lovag, és ahogyan a *Don Quijoté*-ben a pap és a borbély kidobálja hősünk keservesen összegyűjtögetett könyvtárát a baromfiudvarra, ugyanúgy a búsképű is kihajigálja a szárnyasok közé Katona félve őrzött kéziratát. A megszeppent Katona rohanna távozik otthonról, majd egy óvatlan pillanatban valaki berántja egy sötét kapualjba, hogy számon kérje rajta Melindája halálát. Ebből is látszik, milyen nagy felelősség az írás! Egyrészt valóban asszociációs, írói rosszkodásról van szó, másrészt sosem véletlen,

hogy kire vagy mire utal a szöveg. Ez olyan, mint az aknakeresős játék: az író elhelyezi az aknákat a szövegben, és ha az olvasó megtalálja, akkor robban.

– Olvasás közben számtalanszor felmerül a kérdés: ki tulajdonképpen ennek a regénynek a főszereplője? Hiszen minduntalan az apa, vagy ahogy sok helyütt megjelenik, a „rém” mozgatja a szálakat saját, kisszerű vágyainak, sznobizmusának kiélése érdekében.

– A főszereplő természetesen az első személyű narrátor. De ahogy az életben sem vagyunk egyedül, úgy a szövegben is az ő „kontextusát” a szülei és a velük való bonyolult kapcsolat adja. Így igazából az emberi kapcsolatok kusza hálójába kezd el főszereplőként viselkedni, ami persze disznóság, mert a kuszaság egész egyszerűen nem lehet főszereplő. Itt megjegyezném – egy kicsit a saját szülei védelmében is: ez a regény fikció, és bár vannak benne önéletrajzi elemek, semmi köze az úgynevezett valósághoz.

– Ide kapcsolódnak még a helyszínek. A család mindig oda kényszerül, ahol a „rém” számára éppen kedvező a helyzet. A tér az elbeszélő szempontjából kevésbé fontos, hisz mindenütt az őt körülvevő személyek hatása mérvadó. Mi motiválja a helyszínek változását?

– A „rém”, vagyis a „szörny”, az apa. Ő az, aki a változások mozgatója, az anya és az elbeszélő pusztán ezek elszenvedői. A költözés bizonyos szempontból traumatikus élmény. Eleinte. Egy idő után azonban meg lehet szokni. A regény egyik kiindulópontja: életünk legnagyobb megrázkódtatása a szüleink. A többi már csak a lehetetlen fokozása.

– *Az elbeszélő és családja eredetileg Erdélyből, közelebről Kolozsvárról származik. Tamási óta tudjuk, hogy azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne, de mintha ennek a családnak, Ábelhez hasonlóan, nem sikerülne hazát találnia. Miben kereshetjük ennek okát?*

– A szereplőkben. Főleg az apa figurájában, aki nem tud nyugton maradni. Aki mindig valahova menni akar, nem pedig megérkezni. Ezek a költözések úgymond kívülről jönnek, hiszen a történet elején az elbeszélő még gyerek, tehát semmiféle beleszólása sem lehet abba, hogy a család hol és hogyan éljen. Ezért fontos szerintem, hogy a történet végén ki tud lépni ebből a helyzetből mind fizikai, mind pedig lelki értelemben. Ebből a szempontból ez a szöveg egy fejlődésregény, hiszen valóban bekövetkezik egy változás.

– *Nem mehetiünk el szó nélkül a három fejezetre kiterjedő, mitológiai vonatkozású epizódok szerepe mellett. Két szakaszban Kerberosz, az alvilág kapuját őrző háromfejű kutya, egy fejezet erejéig pedig Teiresziász mában játszódtó történetét olvashatjuk. Ezek mennyiben szolgálják a főcselekmény értelmezését, illetve mennyiben tekinthetők csupán játékos kitérőknek?*

– Teiresziász története mindenképpen egyfajta kézikönyv a szö-

veg helyes értelmezéséhez. Na jó, ez csak vicc. De azzal a gondolat-tal játszottam el, hogy miképpen írhatunk férfiként hitelesen nőkről, vagy nőkként férfiakról. Teiresziásznak persze könnyű volt, hiszen a mitológia szerint mindkét szerepet kipróbálhatta, de az írónak már nincs ilyen szerencséjük.

– *Meg kell említenünk a nők kiemelt szerepét, hiszen két főszereplőn kívül szinte csak nők jelennek meg a történetben, az ő örökös harcuk, egymás és a világ elleni küzdelmük egyértelmű meghatározói, alakítói a történetnek. Miért kaptak ilyen domináns szerepet a regényben?*

– A szöveg egyik trükkje, hogy ugyan egyes szám első személyű a narrátor, akiről aztán egy idő után kiderül, hogy férfi. Ezt nagyon büszkén meséltem el a könyvbemutatón, amikor Csenger Levente – a beszélgetőtársam – dörmögve megjegyezte: azért rá lehet jönni, hogy ezt egy nő írta. Szóval igen, a nők hangsúlyos szerepet kapnak. Az apa és az elbeszélő figuráján kívül van egy gyógyszerfüggő anya, egy zsörtölődő háztartási alkalmazott, valamint Január és Saskia, az elbeszélő és az apa, azaz a két(féle) szerelem nőalakjai, akik a szereplők érzelmi életét hivatottak bonyolítani, illetve van egy nagymama, aki talán a legkiegyensúlyozottabb szereplője ennek a regénynek. Míg a „rém” nyílt lapokkal játszik, ezek a nők a háttérből fűrik nagyratörő terveit.

– *Csak úgy, ahogy a mitológiában teszik az istennők a halandó vagy akár isteni férfiakkal. Itt van például Saskia, aki jelenkori Aphroditéként, visszaélve elbűvölő szépségével, bárkit képes levenni a lábáról, lételeme a viszálykeltés, az örökös harc fenntartása.*

De a többi női szereplőben is van egy-egy kiemelkedően erős, tipizáló jellemvonás, elég csak Maa-ike ósanya-típusára, vagy Január mindenben fölilemelkedő optimizmusára gondolnunk. Hogyan születtek ezek a modern olimposzi istennők?

– Na, erre soha nem gondoltam, de örülök, ha így van, mert így a karakterek finoman rímelnék a mítoszátiratokra. Saskiát mindenképpen egy pusztító szépségnek képzeltem el, aki romokat hagy maga után, és még azokat sem kíméli – másképpen mondva szereti –, akik a leginkább kötődnek hozzá. Ez a szöveg egy olyan univerzum, amelynek a középpontjában az elbeszélő áll, az apa figurája egy amolyan teremtő-romboló istenalak; és ahogyan korábban utaltunk rá, a regény többi rétegét a női alakok intrikái szövik át. Most jobban belegondolva, a görög mítoszokban is mindig a nők okozzák a kalamajkát, mint Teiresziász történetében, ahol az istennők megharagszanak rá, és büntetésként elveszik a szeme világát.

– *Végül a történetbeli „Ábel” Amerikába megy. Tekintható ez pozitív végkifejletnek, hiszen a földi poklot jelentő családtól végül megszabadul, mégsem érezzük, hogy egyértelműen sikerül „hazaérkeznie”. Lesz még folytatása ennek a történetnek, vagy az olvasóra bízva az utolsó szó kimondását?*

– Úgy gondolom, hogy pozitív a regény végkifejlete, hiszen a narrátor ki tud lépni ebből a családi játszából. A történetnek itt van vége, nem tervezek semmiféle folytatást. Legalábbis egyelőre semmiképpen nem.

Kopácsy Gergely